

Kohtuasi C-241/22**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

6. aprill 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

5. aprill 2022

Kassaator:

Advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden

Põhikohtuasja ese

Advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden (Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) kohtujurist) poolt seaduse nimel esitatud kassatsioonkaebus Rechtbank Gelderlandi (Gelderlandi esimese astme kohus, Madalmaad) määruse peale, millega prokuröri nõude alusel tühistati Rechter-commissaris'e (eeluurimiskohtunik) määrus – millega jäeti rahuldamata Officier van justitie (prokurör) taotlus eeluurimiskohtunikule lubada välja nõuda varasemad andmed – ja prokuröri taotlus rahuldati

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 esimese lõigu punkti b alusel esitatud eelotsusetaotlus, mis puudutab direktiivi 2002/58/EÜ kohaldamisala ja mõistete „rasked kuriteod“ ja „raske kuritegevus“ tõlgendamist ning riiklikele asutustele liiklus- ja asukohaandmetega (mis ei ole üksnes identifitseerivad andmed) tutvumise võimaluse andmist

Eelotsuse küsimused

1. Kas õigusnormid, mis reguleerivad riiklikele asutustele liiklus- ja asukohaandmetega (sealhulgas identifitseerivate andmetega) tutvumise võimaluse

andmist seoses kriminaalkuritegude ennetamise, uurimise, avastamise ja kohtus menetlemisega, kuuluvad direktiivi 2002/58/EÜ kohaldamisalasse, kui tegemist on selliste andmetega, mille säilitamise aluseks ei ole õigusnormid viidatud direktiivi artikli 15 lõike 1 tähenduses, vaid mida teenuseosutaja säilitab mõnel muul alusel?

2. a) Kas eelotsusetaotluses viidatud Euroopa Kohtu otsustes kasutatud mõisted „rasked kuriteod“ ja „raske kuritegevus“ on liidu õiguse autonoomsed mõisted või peavad liikmesriikide pädevad asutused neid mõisteid ka ise täpsemalt määratlema?

b) Kui tegemist peaks olema liidu õiguse autonoomsete mõistetega, siis mil viisil tuleb tuvastada, kas tegemist on „raske kuriteo“ või „raske kuritegevusega“?

3. Kas riiklikele asutustele võib direktiivi 2002/58/EÜ alusel anda kriminaalkuritegude ennetamise, uurimise, avastamise ja kohtus menetlemise eesmärgil võimaluse tutvuda liiklus- ja asukohaandmetega (mis ei ole üksnes identifitseerivad andmed) sellisel juhul, kui tegemist ei ole raske kuriteo ega raske kuritegevusega, nimelt juhul, kui kõnealuste andmetega tutvumise võimaluse andmine toob konkreetsel juhul – eeldatavasti – kaasa olukorra, kus eelkõige kasutaja õigust eraelu puutumatusele direktiivi 2002/58/EÜ artikli 2 punkti b tähenduses riivatakse vaid vähesel määral?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT 2002, L 201, lk 37; ELT eriväljaanne 13/29, lk 514), artiklid 1, 2, 3, 5, 6, 9 ja artikli 15 lõige 1

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta direktiiv 2006/24/EÜ, mis käsitleb üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste või üldkasutatavate sidevõrkude pakkujate tegevusega kaasnevate või nende töödeldud andmete säilitamist ja millega muudetakse direktiivi 2002/58/EÜ (ELT 2006, L 105, lk 54)

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34)

Viidatud Euroopa Kohtu praktika

2. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Ministerio Fiscal (C-207/16)

2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Prokuratuur (C-746/18)

21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Tele2 Sverige ja Watson jt (C-203/15 ja C-698/15)

6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18)

8. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Digital Rights Ireland jt (C-293/12 ja C-594/12)

Euroopa Inimõiguste Kohtu 4. detsembri 2015. aasta otsus Zakharov vs. Venemaa (CE:ECHR:2015:1204JUD004714306)

Viidatud riigisisesed õigusnormid

Kriminaalmenetluse seadustik (Wetboek van Strafvordering), artikli 67 lõige 1, artikkel 126bb, artikli 126cc lõiked 1–3, artikli 126dd lõige 1, artiklid 126n, 126na, 126ng, 126ni, 126u, 126ua, 126ug, 126ui, 126zh, 126zi, 126zja, 126zo, 126zh, 138g, 138h ja 149b

3. augusti 2004. aasta määrus, millega määratakse kindlaks kasutajat ja selle kasutaja elektroonilist sidet puudutavad andmed, mida võidakse välja nõuda üldkasutatavate sidevõrkude käitajatelt või elektrooniliste sideteenuste osutajatelt (Besluit van 3 augustus 2004 houdende aanwijzing van de gegevens over een gebruiker en het telecommunicatie-verkeer met betrekking tot die gebruiker die van een aanbieder van een openbaar telecommunicatienetwerk of een openbare telecommunicatiedienst kunnen worden gevorderd), artiklid 1 ja 2

Asjaolude ja põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 1 Prokurör esitas 10. septembril 2021 eeluurimiskohtunikule taotluse lubada välja nõuda varasemad/tulevased andmed sideteenuse kasutaja ja tema telefoniside kohta, mis toimus Madalmaade mobiiltelefoninumbril ajavahemikul 9. kuni 12. augustini 2021.
- 2 Eeluurimiskohtunik jättis taotluse 15. septembri 2021. aasta määrusega rahuldamata.
- 3 Prokurör esitas 16. septembril 2021 määruskaebuse Rechtbank Gelderlandile (Gelderlandi esimese astme kohus).
- 4 Raadkamer van de rechtbank Gelderland (Gelderlandi esimese astme kohtu kolleegium, Madalmaad) tühistas seepeale eeluurimiskohtuniku määruse ja rahaldas prokuröri taotluse.

Kassatsioonkaebuse väide

- 5 Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) kohtujurist esitas seaduse nimel Raadkamer van de rechtbank Gelderlandi (Gelderlandi esimese astme kohtu kolleegium, Madalmaad) määruse peale kassatsioonkaebuse. Ta märgib, et kassatsioonkaebuse aluseks on ebaselgus küsimuses, millistel tingimustel võib prokurör tegelikult nõuda sideteenuse kasutaja liiklus- ja asukohaandmete kättesaadavaks tegemist. Tegemist on eelkõige küsimusega, millised nõuded tulenevad direktiivist 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris, ja viidatud direktiivi puudutavast Euroopa Kohtu praktikast.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 6 Direktiiv 2002/58/EÜ reguleerib liiklus- ja asukohaandmete ning identifitseerivate andmete kättesaadavaks tegemist ja säilitamist elektrooniliste sideteenuste osutajate poolt. Direktiivi artikli 15 lõige 1 viitab seadusandlikele meetmetele, mida liikmesriigid võivad võtta selleks, et andmeid kuritegude ennetamise, uurimise, avastamise ja kohtus menetlemise eesmärgil piiratud aja jooksul säilitada.
- 7 Kriminaalmenetluse seadustik (Wetboek van Strafvordering) ei näe elektrooniliste sideteenuste osutajatele ette üldist andmete säilitamise kohustust. Sätted, mis puudutavad (üldisi) andmete säilitamise tähtaegu, mis on ette nähtud kuritegevuse vastu võitlemiseks elektroonilise side seaduses (Telecommunicatiewet), tunnistas kohus kehtetuks, kuna andmete säilitamist käsitlev direktiiv oli kaotanud kehtivuse (direktiiv 2006/24/EÜ, kohtuotsus Digital Rights Ireland jt, C-293/12 ja C-594/12). Kriminaalmenetluse seadustikus (Wetboek van Strafvordering) ette nähtud õigusi nõuda välja liiklus- ja asukohaandmeid ning identifitseerivaid andmeid kasutatakse järelilikult andmete suhtes, mida kogutakse ja säilitatakse muul alusel kui kõnealused kehtetuks tunnistatud õigusnormid (näiteks lepingulisel alusel).
- 8 Arvestades seda, et elektroonilise side seaduse (Telecommunicatiewet) mõned sätted tunnistati kehtetuks, on eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks oluline teada, kas Euroopa Kohtu märkused kohtuotsustes Prokuratuur (C-746/18), Tele2 Sverige ja Watson jt (C-203/15 ja C-698/15), La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18) ning Ministerio Fiscal (C-207/16), mis käsitlevad asukoha- ja liiklusandmetega (ning identifitseerivate andmetega) tutvumist ja seejuures arvesse võetavat proportsionaalsuse põhimõtet, puudutavad vaid andmeid, mida säilitakse õigusnormide alusel, mille on liikmesriik vastu võtnud kooskõlas direktiivi 2002/58/EÜ artikli 15 lõikega 1, või ka andmeid, mida säilitatakse mõnel muul, näiteks lepingulisel alusel.
- 9 Arvestades direktiivi 2002/58/EÜ eesmärki, direktiivi artikli 5 sõnastust, mille põhjal saab teha järelduse, et õigusnormid võivad puudutada ka liiklusandmetega tutvumist, ja Euroopa Kohtu märkusi kohtuotsuses Tele2 Sverige ja Watson jt

(C-203/15 ja C-698/15, punkt 113), mille kohaselt on säilitatud liiklus- ja asukohaandmetega tutvumise tingimused sõltumatud „elektroonilise side teenuste osutajatele pandud andmesäilitamise kohustuse ulatusest“, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et viidatud kohtupraktika on osas, mis puudutab kõnealuste andmetega tutvumise õigust, kohaldatav ka andmetele, mida säilitakse muul alusel kui direktiivi 2002/58/EÜ artikli 15 lõike 1 kohased õigusnormid.

- 10 Teise eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas mõisteid „rasked kuriteod“ ja „raske kuritegevus“, millel põhineb direktiivi 2002/58/EÜ artikli 15 lõiget 1 käsitlev kohtupraktika, on liidu õiguse autonoomsed mõisted või peavad liikmesriigid neid mõisteid ka ise täpsemalt määratlema.
- 11 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus esmalt seda, et direktiivi 2002/58/EÜ artikli 15 lõikes 1 on nimetatud üksnes „kriminaalkuritegude [...] ennetamist, uurimist, avastamist ja kohtus menetlemist“, ilma et mõistet „kuritegu“ oleks täpsustatud. Viidatud direktiiv ei sisalda Euroopa Kohtu praktikas kasutatud mõisteid „rasked kuriteod“ ja „raske kuritegevus“.
- 12 Lisaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et liiklus- ja asukohaandmetega tutvumise õigust käsitlevast kohtupraktikast (eelkõige eespool viidatud kohtuotsustest Tele2 Sverige ja Watson jt, C-203/15 ja C-698/15, Ministerio Fiscal, C-207/16, La Quadrature du Net jt, C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, ning Prokuratuur, C-746/18) tuleneb, et eelotsusetaotluse esitanud kohtute ülesanne on hinnata, kas ja mil määral järgivaid riigisiseseid õigusnormid, mis muu hulgas reguleerivad pädevate riiklike asutuste õigust säilitatud andmetega tutvuda, direktiivi 2002/58/EÜ artikli 15 lõikest 1 tulenevaid nõudeid. Euroopa Kohtu praktikast ei nähtu siiski kriteeriume, mis oleksid olulised, kui konkreetsel juhul tuleks vastata küsimusele, kas tegemist on raske kuriteo või raske kuritegevusega. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul ei ole Euroopa Kohtu praktikas kasutatud mõisted „rasked kuriteod“ ja „raske kuritegevus“ järelikult liidu õiguse autonoomsed mõisted.
- 13 Kolmanda eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas riiklikele asutustele võib liiklus- ja asukohaandmetega (mis ei ole üksnes identifitseerivad andmed) tutvumise võimaluse anda ka vähem raskete kuritegude või vähem raske kuritegevuse puhul, kui selliste andmetega tutvumise võimaluse andmine toob kaasa olukorra, kus kasutaja õigust eraelu puutumatusele riivatakse vaid vähesel määral.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et arvestades proportsionaalsuse põhimõtte kohta eespool viidatud Euroopa Kohtu praktikas (eelkõige eespool viidatud kohtuotsuseid Ministerio Fiscal, C-207/16, ja Prokuratuur, C-746/18) esitatud märkusi, tuleb sellele küsimusele vastata jaatavalt. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul lubab Euroopa Kohtu poolt proportsionaalsuse põhimõttele antud tõlgendus teha järelduse, et riiklikele asutustele antud võimalus tutvuda elektrooniliste sideteenuste osutaja säilitatud andmetega võib olla põhjendatud

kuritegude ennetamise, uurimise, avastamise ja kohtus menetlemise eesmärgil, kui selle võimaluse andmisega konkreetsel juhul ei riivata või raskelt ei riivata (eelkõige) õigust eraelu puutumatusele. Seepärast ei ole andmetega tutvumise võimaluse andmine proportsionaalsuse põhimõttega vastuolus, kui üldiselt on tegemist kuriteoga, ilma et seda saaks liigitada eespool viidatud „raskeks kuriteoks“.

TÖÖDOKUMENT